

De traditie van de biologisch-dynamische landbouw

John van Schaik

John van Schaik (1956) studeerde middeleeuwse mystiek en promoveert binnenkort op een vergelijkende studie van het Godsbeeld van de manicheeërs met het Godsbeeld van de middeleeuwse katharen. Ook de relatie christendom en natuur/(bd-)landbouw heeft zijn interesse.

In een aantal korte artikelen zal hij miniatures geven van mensen en stromingen in de geschiedenis die de biologisch-dynamische traditie vertegenwoordigen. "Want kan dat?", vraagt John van Schaik zich af, "op zondag naar de kerk, op maandag gif spuiten. Wordt God zelf daar niet door vergiftigd? God in de natuur. Maar dat is pantheïstisch gedacht. Het pantheïsme is door het kerkelijk christendom (meestal) als kettters van de hand gewezen. Het christendom heeft geen theologie van de natuur. In het kerkelijk christendom is de natuur slechts een verwijzing naar God, niét God zelf."

John van Schaik is voorzitter van het Origenes-Instituut, een instituut dat de dialoog wil bevorderen tussen kerk, christendom en esoterisch christendom. Hij volgde in '75/'76 de Warmonderhofopleiding.

Eén van de problemen waarmee openbaringsbewegingen te kampen hebben, is dat zij geen historisch bewustzijn hebben. Mohammed noemt zich 'het zegel der profeten'. Na hem hoeft er eigenlijk niets meer. De Islam is de vervulling. Zo denken de christelijke kerken ook: zij baseren zich op de historische gebeurtenissen in Palestina. Daarmee is alles gezegd. Nieuwe openbaringen en ervaringen van Christus zijn ondenkbaar. Vaak in weerwil van wat kerkmensen weten.

In zekere zin is dat ook zo met Rudolf Steiner. De Weihnachtstagung als keerpunt in de geschiedenis, is de titel van een boek van Rudolf Grosse. Lees ik dat goed!?

Wat ik ermee wil zeggen is dit: (ook) antroposofen lopen het gevaar om van de antroposofie iets unieks en eenmaligs te maken. Een historisch besef ontbreekt. De antroposofie staat in een esoterische traditie. Het zichtbaar maken van die traditie heeft tot gevolg dat er meer respect ontstaat voor de antroposofie. Je bent niet meer alleen afhankelijk van wat Rudolf Steiner gezegd heeft maar je kunt verwijzen naar anderen en naar eerdere situaties en gebeurtenissen waarin vergelijkbare dingen zijn gezegd en gedaan. Iets wat Steiner trouwens zelf heeft benadrukt.

De biologisch-dynamische landbouw in historisch perspectief
Dit kan ook gezegd worden voor het specifieke gebied van de biolo-

gisch-dynamische landbouw. Die is niet alleen ontstaan in 1924 tijdens de landbouwcursus. De biologisch-dynamische landbouw is reeds oeroud. Alleen, Steiner heeft het in 1924 in een nieuw jasje gestoken. Of misschien moeten we zeggen 'de oude jas is nog weer eens gestreken'. Er bestaat momenteel discussie of de landbouwpreparaten zoals die in 1924 door Steiner ontwikkeld zijn, in deze tijd nog wel kunnen. Bij het vinden van argumenten in die discussie kan een historisch perspectief behulpzaam zijn. Hoe probeerde men bijvoorbeeld in de vierde eeuw, in de twaalfde eeuw en in de zeventiende eeuw de invloed van de planeten op de gewassen te bevorderen? Welke middelen gebruikte men daarbij? Het benaderen van de biologisch-dynamische landbouw vanuit deze vragen kan in ieder geval helder maken waar het om gaat: het gaat niet om de preparaten op zichzelf, die zijn het doel niet. Het doel is om de invloed van de geestelijke wereld in de aarde te begeleiden en andersom: de aarde te helpen vergeestelijken.

Theologie van de natuur

Dat is magie, riep Augustinus in de vierde eeuw. En de woestijnvader Sint Antonius (250-356) haat zijn lichaam en is bang voor de natuur. Zijn grote ideaal is om Christus na te volgen in een zeer strenge ascese. Om dat te bereiken trekt hij zich terug uit zijn eigen lichaam (om het zo te zeggen) en uit de natuur - hij leeft in de dorre woestijn. De natuur is hem vijandig. En dat is altijd zo gebleven in het christendom. Het beroemde zonnelied van Franciscus van Assisi in de twaalfde eeuw is geen loflied op de natuur als zodanig, maar een loflied op de schepping van God. De natuur is mooi en schoon niet omdat zij mooi en schoon is van zichzelf, maar omdat de natuur naar God verwijst. Men zegt wel dat er in het christendom een latent dualisme is: 'boven is het goed, beneden is het slecht en daartussen zit niets. Het christendom heeft geen theologie van de natuur ontwikkeld. Geen deugdenethiek van en over de omgang met de natuur. De gevolgen kennen we.

Manicheïsme, Hildegard von Bingen, natuurfilosofie

Anderen deden dat wel, maar die waren al gauw ketteren. Zoals de manicheeërs in de vierde eeuw. Als Mani als jongeman een dadelpalm moet omhakken weigert hij dat, omdat hij daarmee 'de gekruisigde Christus in de natuur' pijn doet. In de twaalfde eeuw noemt Hildegard von Bingen de Christus in de natuur viriditas. Groenkracht. En Johann Valentin Andreae schrijft in 1619 in zijn utopie Christianopolis dat je "bij ieder blad een voordracht over God" zou kunnen houden. Andreae behoorde tot de beweging van de natuurfilosofie of de alchemie. Deze

beweging probeerde op een wetenschappelijke manier die Christuskracht - zeg maar etherkracht - werkzaam te laten zijn in de landbouw. Niet alleen in de mens, zoals het kerkchristendom dat doet.

Pleidooi voor de historiciteit van de biologisch-dynamische landbouw
Het plaatsen van de biologisch-dynamische landbouw in een historisch perspectief levert de volgende mogelijkheden op:

1. In debatten hoeft men zich niet meer uitsluitend te baseren op de openbaringen van Rudolf Steiner. De biologisch-dynamische landbouw kent een lange geschiedenis. Steiner sluit daarbij aan.
2. De discussie over de landbouwpreparaten komt in een ander perspectief te staan. Anderen probeerden eerder andere middelen te vinden om de geest in de natuur werkzaam te laten zijn. Daarmee wordt duidelijk(er) dat de preparaten middel zijn en geen doel op zichzelf. Dat geeft de discussie een bredere onderbouwing dan het argument 'omdat Rudolf Steiner dat zo gezegd heeft'.
3. In het vervolg daarop. Kennelijk gebruikte men in andere tijden andere middelen. Dan zou het mogelijk moeten zijn in deze tijd weer andere middelen te gebruiken. Als dat nodig is natuurlijk.
4. Tot slot: de biologisch-dynamische landbouw is geen aangelegenheid voor alleen antroposofen, maar staat in een eerbare en belangrijke traditie. Daar zijn de biologisch-dynamische boeren nu vertegenwoordiger van. Dat is iets om trots op te zijn. ■

Voor wie een inspirerende vakantie wil,

ligt er in de Franse Vogezen, in een stil natuurgebied

ECOLONIE

- ★ met gastenverblijf en natuurcamping
- ★ zwemplas, atelier en diverse workshops
- ★ biologische groente- en kruidentuinen
- ★ een natuur educatief centrum, wandelroutes

Voor informatie (gratis folder) belt u in Nederland:
0515 - 433384 - website: www.ecolonie.org

Een plek waar je rust vindt en actief kunt zijn.